

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

# Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, [www.reprorecht.nl](http://www.reprorecht.nl)) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, [www.cedar.nl/pro](http://www.cedar.nl/pro)).

*No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.*

[info@boomamsterdam.nl](mailto:info@boomamsterdam.nl)  
[www.boomuitgeversamsterdam.nl](http://www.boomuitgeversamsterdam.nl)

## *Bien étonnés de se trouver ensemble*

De geschiedenis van onze westerse wetenschapstraditie inzake kinderontwikkeling kunnen we reeds laten aanvangen bij Plato. Als een vereiste voor het gezond opgroeien van kinderen, in het belang van de staat, noemt hij *plezier*. Ook in Multatuli's *Woutertje Pieterse*, twee en een half millennium later, stelt de dokter «dat er lucht, licht, leven, beweging, *genot* nodig is tot ontwikkeling van ziel en lichaam». Een van de belangrijkste indicaties voor psychoanalytische kinderbehandeling is dan ook dat het kind er niet in slaagt plezier te hebben. Kinderleed is echter van alle tijden. Dat onze kinderen nu dikwijls in heel andere gezinsconstellaties opgroeien, met zich sterk wijzigende vader- en moederrollen, verandert daar wezenlijk niets aan.

Kinderanalytici en -psychotherapeuten hebben in hun vak eveneens een evolutie doorgemaakt. Zo maakten ze de stap van pedagogische adviezen naar de psychoanalytische speltherapie, en vandaag lijkt er toenemende behoefte aan behandelingen die meer het mentaliseren dan het inzicht bevorderen. We gaan nu meer op zoek naar het affect dan naar de afweerstructuur. De jeugd van tegenwoordig heeft «regulatiestoornissen», «ADHD» en «aan autisme verwante stoornissen», diagnoses die het pijnlijke van een conflict verdoezelen. Depressie, autistische afweer, infantiele psychose en separatieangst zijn niet meer zo haar ding.

Misschien moeten we noties als «mentaliseren» en «driften» niet al te zeer tegenover elkaar plaatsen en hun béider lotgevallen in het oog blijven houden, om het psychoanalytische werkveld te bewaken en ons polymorfe instrumentarium deskundig aan te wenden. Immers onze eigen professionele ontwikkelingsfasen volgen elkaar ook niet mooi op en staan niet zelden onderling op gespannen voet terwijl ze elkaar tegelijkertijd vruchtbaar inspireren. De verschillende kijk op kinderen en op het omgaan met hun leed en pathologie blijft voorwerp van theoretische en klinische discussies.

Zo was er afgelopen zomer in Londen de boeiende conferentie *Perspectives on child psychoanalysis today*, waar kleinianen en freudianen commentaar leverden op elkaars werk en waar ook binnen elke groep verschillen in techniek zichtbaar werden. Wel werd overeenstemming bereikt over de zorgelijke toekomst van de kinderaanlyse. Zoals in de Verenigde Staten, neemt ook in Nederland en België het aantal kinderaanlyses af. Wat kunnen we daar als beroepsgroep aan doen? Want men is het erover eens dat de bevindingen uit de kinderaanlyse onmisbaar zijn voor de techniek en theorie bij de behandeling van volwassenen. Laten we alvast met dit themanummer een blik werpen

op de actuele ontwikkelingen in de kinderanalytische behandeling in onze eigen contreien. Het voorliggende «kindernummer» brengt — van gewone baby's via «latentie»-kinderen tot «rijpe» adolescenten — een aantal aspecten van deze dynamiek voor het voetlicht.

Jaap Ubbels frist het begrip «karakter» op door de verhouding ervan te onderzoeken met het moderne concept van «identiteit», dat nu op zijn beurt in de schaduw komt te staan van de hedendaagse «subjectivering». Hoe kunnen we aan de hand van deze drie begrippen kijken naar de specifieke ontwikkeling van de adolescent? Lut De Rijdt laat zien hoe het driftmatige geweld van de ontluikende seksualiteit de adolescent zodanig kan overrompelen dat deze voor de adolescentie kenmerkende crisis zich nog moeilijk laat onderscheiden van de aanzet tot een psychotische ontwikkeling. Een vroege psychotherapeutische interventie kan hier cruciaal zijn. Akke Veerman beschrijft hoe ze in een therapie met een vijfjarige jongen geïnspireerd wordt door het werk van Tronick en Annelies Verheugt-Pleiter onderzoekt in haar commentaar erop of de therapie mogelijkheden in zich draagt voor interventies die het mentaliseren nog meer kunnen bevorderen. Dit tweeluik, centraal geplaatst in dit nummer, vormt een mooi voorbeeld van hoe collega's, denkend vanuit verschillende modellen, bij elkaar te rade kunnen gaan en in dialoog kunnen treden. Dus: Anna Freud en Klein, Tronick en Bion, Erikson en Fonagy — *bien étonnés de se trouver ensemble*.

Naast de eigen analyse of therapie, de relatie met docenten, supervisors en patiënten, kan het persoonlijke psychoanalytische milieu waarin men werkt, met zijn geschiedenis en theoretische kader, een beslissende rol spelen in de gehanteerde techniek. Psychoanalytisch werken met psychotische adolescenten in een residentiële setting is iets anders dan spelen en praten in een ambulante psychotherapie met een vijfjarig kind. En in de toepassing van onze theorie blijkt dat verschillende concepten andere aspecten van het associatieve materiaal laten oplichten in de «donkere kamer» van de behandeling.

*Gertie Bögels, Christine Franckx en Jan Vandeputte*